

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ ФАКУЛТЕТА БЕЗБЕДНОСТИ

БЕОГРАД

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ	
ФАКУЛТЕТ БЕЗБЕДНОСТИ	
ПРИМА	19.10.2007.
ДОСТАВЉА	
	923/1

Предмет: Рецензија уџбеника "Основи геополитике" аутора проф. др Зорана Килибарде

На седници Научно-наставног већа Факултета безбедности одржане дана 12.10.2007. године именован сам за рецензента текста уџбеника "Основи геополитике" проф. др Зорана Килибарде. После детаљне анализе достављеног текста подносим следећу рецензију.

Текст уџбеника "Основи геополитике" аутора З. Килибарде има 292 странице где су урачунати прилози и литература. У тексту је обрађена следећа тематика: Основни појмови геополитике; Корени и генеза геополитичких теорија; Правци развоја савремене геополитичке мисли; Однос између геополитичке теорије и геополитичке праксе; Теорија у геополитичкој теорији и пракси; Суверенитет као геополитичко питање; Основна обележја постхладноратовског геополитичког амбијента; Геополитика са позиције глобалне силе; Изазови глобалној доминацији – замке хегемоније; Чиниоци будућих геополитичких промена; Перспективе светског поретка; Регионални аспекти геополитике и Европа и Балкан између уједињења и нових подела. На крају текста наведена је коришћена литература и извори.

Текст уџбеника "Основи геополитике" написан је према наставном плану и програму Факултета безбедности. Теоријско-методолошка структура текста уџбеника је на високом стручном нивоу и чини јединствену целину. Оваква концепција и тематика у тексту омогућава објективно разумевање геополитичких процеса у свету. Наставни садржаји свих поглавља садрже мноштво чињеница на основу којих аутор З. Килибарда изводи веома објективне и прецизне закључке. Овакав приступ писања текста уџбеника условио је да се са што мање речи саопшти што више чињеница, закључака и законитости о геополитичким процесима у дужем временском периоду.

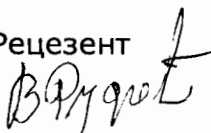
Посебна вредност текста уџбеника професора З. Килибарде састоји се у оригиналности приступа тумачењу чињеница и стилу писања који омогућава студентима и другим корисницима књиге (они ће бити бројни) да правилно схвате геополитичке процесе у свету и улоге великих сила, посебно САД, у њиховом креирању. САД диктирају формирање новог светског поретка али само оне елементе који су у њеном интересу. Такође је аутор успео да се дистанцира од дневне политике, а то није било лако, и поред тога што се српски народ и Србија налазе у деликатном међународном положају. На крају је потребно истаћи да је у писању уџбеника правилно коришћена литература, ставови и изјаве

моћних појединаца који усмеравају и чак одређују геополитичке процесе и поред тога што то није у складу с Повељом УН и резолуцијама Савета безбедности. Професори универзитета и остали научни радници морају да саопштавају научну истину без обзира да ли им се свиђа или не. Професор Зоран Килибарда је успео у томе јер му текст уџбеника карактерише максимална објективност у тумачењу геополитичких процеса.

Веома ми је драго што сам рецезент уџбеника "Основи геополитике" проф. др Зорана Килибарде и свесрдно предлажем Научно-наставном већу Факултета безбедности да се понуђени текст публикује као основни универзитетски уџбеник за студенте Факултета безбедности.

Срдачно вас поздрављам.

19. октобра 2007. год
у Београду

Рецезент

Проф. др Вујадин Рудић

25.09.2007
801/1

Рецензија уџбеника "Основи геополитике",
аутора проф. др Зорана Килибарде, доставља.-

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ
ФАКУЛТЕТА БЕЗБЕДНОСТИ

Одлуком Наставно-научног веће Факултета безбедности именован сам за стручног рецензента уџбеника "Основи геополитике", аутора проф. др Зорана Килибарде. Прочитао сам текст у целини и у вези са тим дајем следеће мишљење:

1. Проблематика геополитике, са становишта наставних потреба Факултета безбедности, је веома значајна. Она представља пионирски подухват аутора да кроз обрађене садржаје, ову проблематику приближи студентима веома коректном анализом и језиком науке.

2. Материјал садржи све елементе стручног, научног и методолошког карактера, који га промовишу као наставно учило нивоа уџбеника. Наравно, постоји потреба да се материјал још једанпут прочита и отклоне језичке грешке и недоречености и технички уреди, како би имао висок ниво основног наставног материјала на овом Факултету.

3. Понуђени материјал усклађен је са садржајима програма предмета Геополитика и одбрана на основним студијама на смеру одбране, те и са тог становишта задовољава критерије за наставно учило нивоа уџбеника.

4. У вези израде коначне верзије уџбеника, аутору ћу дати одређене сугестије које завредњују пажњу у побољшању текста појединих поглавља. Моје сугестије су хронолошки поређане према одбради појединих поглавља и подпоглавља. То су:

4.1. Мишљења сам да би поглавља требало означавати римским бројевима (I, II...), а подпоглавља првог, другог и осталих нивоа арапским бројевима (1, 2...) или (1.1.; 1.2....). На овај начин постигла би се већа прегледност у презентацији садржаја појединих поглавља студентима. Предлажем аутору да свако поглавље почне новом страном.

4.2. Прво поглавље које носи наслов "Основни појмови геополитике", по мени, не одговара у потуности садржајима које обрађује. Због тога предлажем аутору да носи наслов "Појмовно одређење геополитике", јер се у суштини обрађује та проблематика у овом поглављу.

4.3. У првом поглављу требало би издвојити подпоглавље "Корелација геополитике и географије", или у оквиру подпоглавља "Геополитика и друге науке" дати међузависност геополитике и географске науке. У тексту је дат однос геополитике и политичке географије што, по мени, није довољно јер је политичка географија дисциплина Друштвене географије, а базу геополитике чини Физичка географија (географски простор, у општем значењу, геа-земља).

4.4. У првом поглављу, такође, у циљу валиднијег дефинисања појма Геополитика, потребно би било дефинисати појмове "Политика" и географски простор (гло).

4.5. На страни 8, наведене су четиру групе задатака геополитике, све групе су дате под новим редом изузев под "б", па би и ову групу задатака требало почети новим редом.

4.6. У фусноти 4, дато је више дефиниција геополитике. Мишљења сам да би бар две главне дефиниције овог појма требало дати у основном тексту а остале да остану у датој фусноти.

4.7. Потребно је код свих шема и других врста аргументације текста навести извор. Ако су шеме дело аутора онда треба ставити: Извор: Обрада аутора.

4.8. На страни 17, задњу реченицу која почиње са "Политика дуплих стандарда...", треба прерадити јер је доста дугачка и у одређеној мери нејасна.

4.9. На страни 19, пре одређења појма "Геополитички поредак", требало би појаснити појам "Геополитичка моћ" који се базира на политичкој моћи и њеним елементима. На тај начин био изворно дат допринос појашњењу појма геополитички поредак.

4.10. На страни 20, наводе се две групе геополитичких циљева, "егзигени" и "ендрогени". У даљем тексту, трећи пасус, појављује се појам "егзогених" циљева, а у четвртном пасусу појам "ендогени", шта је тачно. По мом мишљењу, постоје опште прихваћени термини за спољашње и унутрашње чиниоце и циљеве "екстерни" и "интерни", зашто их некористити.

4.11. У подпоглављу 3.1., можда је требало више рећи о теорији Савременог атлантизма кроз две варијанте изражавања: таласократију и телурократију. Такође, поред наведених мислилаца заслужних за развој Спајкменових теза, можда би требало поменути Тофлерове.

4.12. Реченице су дугачке као на 50 старни, задњи пасус, клада се говори о мондијализму. Да се не понављам, требало би што је могуће више имати краће и јасније реченице.

4.13. На страни 55, дата је слика 1. У суштини то је шема вероватноће сукоба цивилизација и тако би је требало третирати. Требало би дати превод назива цивилизација на српски језик.

4.14. У поглављу 3.2.3., "Континетализам", требало би дати корелацију са новим ставовима о мултиполаризму у савременим условима. Упоредити на којим основама почива континетализам а на којима мултиполаризам.

4.15. На страни 63, подпоглавље 3.3.4. "Постмодерна геополитика", треба да буде подпоглавље 3.2.4., разликује се од наслова у садржају "Постмодернизам". То треба избећи и исправити шта је тачно.

4.16. На страни 68, задњи пасус, наводи се "... предстоји реализовање крупних геополитичких пројеката...". Требало би дати појашњење, бар у фусности, који су то геополитички пројекти.

4.17. На страни 71, поднаслов 4.2. "Улога геополитичких теорија у обликовању геополитичке праксе", разликује се од поднаслова истог подпоглавља у садржају "Утицај геополитичке теорије на обликовање геополитичког понашања". То треба избећи. Предлажем да остане наслов као што је дат у тексту материјала.

4.18. У тексту подпоглавља 4.2., (страна 74 и 75), на више места помињу се Мекиндрова теорија heartland-а и Спајкменова теорија rimland-а. Због студената, потребно је у фусности дати објашњење ових теорија или бар превод значења.

4.19. На страни 82, у првом пасусу, говори се о "Идеолошкој геополитици", у ком делу се помиње период хладног рата. Било би добро да се, бар у фусности, да објашњење тог појма и периода после Другог светског рата, који је веома значајан у претходном веку као период биполарности.

4.20. На страни 87, поднаслов 5.1., неопходно је дати географско одређење територијалности.

4.21. На страни 89, у задњој реченици, говори се о континенталном шелфу. То није прихваћен географски израз када се третира континентална маса (копно или подморје), јер је вертикална разграна рељефа копна и подморја извршена према другим критеријумима (низијско до 200 м н.в.; брдско 200-500 м н.в.; и планине преко 500 м н.в.).

4.22. У подпоглављу 5.2.1., неопходно је дати дефиницију границе уопште и врсте граница државне територије.

4.23. У тексту у целини треба примењивати исте мерне јединице а не негде км а негде миље или друге дужне јединице.

4.24. У подпоглављу 5.2.2., има места да се помену основна полазишта геополитичке теорије о рату.

4.25. У подпоглављу 5.3.2. (страна 110), требало би бар у фусноти навести основне елементе границе и граничног појаса.

4.26. У подпоглављу 6.1. (страна 117), говори се о суверенитету. Поред појмовног одређења суверенитета и суверености, требало би објаснити врсте-варијанте суверенитета у савременим условима: изворни, ограничени, пренети, изнуђени и непостојећи суверенитет.

4.27. У подпоглављу 6.3.1. (страна 126), говори се о самопрокламованим међународно непризнатим државама. То је добро, али би требало навести или у фусности поменути сепаратистичке покрете и територије које теже осамостаљивању. И они су непризнати субјекти у међународној заједници.

4.28. На страни 161, у последњем пасусу говори се о демографским трендовима. Требало би да се за то користе одређени демографски термини: за рађање-наталитет; за смртност-морталитет; а за природни раст становништва природни прираштај.

4.29. На страни 199, подпоглавље 8.3.4, говори се о ултимативној дипломатији. Добро би било да се истакне корелација реал и шатл дипломатије и ултимативне дипломатије у савременим условима развоја међународних односа.

4.30. У подпоглављу 9.1., говори се о суфициту силе и дефициту поверења. Појашњење је везано за САД, а намеће се потреба да се да опште појашњење суфицита-предоминације силе над поверењем и разумевањем па и потребом веће једнакости у међународној заједници.

4.31. У подпоглављу 10.1. (страна 233), говори се о глобализацији и глобалној диспропорцији. Било би корисно да се уз појашњење појма глобализација, да пресек стања у савременим међународним односима, шта их карајтерише.

4.32. На страни 238, други пасус, говори се о односу у развијености богатих и сиромашних. Према подацима Форбса, однос развијених и неразвијених је у 2004. години достигао 750:1 и да неразвијени заостају за раузвијенима више од 350 година. Можда ове податке треба искористити ради указивања на изражен неравномеран развој земаља у савременој међународној заједници у оквиру процеса глобализације.

4.33. Поднаслов 10.3. (страна 246), у тексту се говори о демографским трендовима, и у вези са тим сугеришем:

- При крају другог пасуса указује се на индикаторе демографског стања и демографских процеса у свету, и помињу се само стопе раста и миграције

становништва. То не би могло задовољити индикаторе демографског стања и процеса, већ се у оквиру њих морају навести квантитативни и квалитативни елементи становништва и кретање становништва. У квантитативне елементе становништва спадају број, територијални распоред и густина насељености. У квалитативне елементе спадају све структуре становништва од биолошке до професионалне. У оквиру кретања становништва издвајају се две компоненте: природно (наталитет, морталитет и пруродни прираштај) и просторно или механичко кретање (миграције). Ако би се оставиле стопе раста не би био дат тачан одговор, јер оне постоје код: пораста броја становника; територијалног распореда; у свим структурама; и природном и просторном кретању становништва.

- Миграције као индикатор демографских процеса могле би обухватити спољашње миграције (међудржавне, континенталне и међуконтиненталне), док са геополитичког становишта унутрашње миграције немају такав значај.

- У трећем пасусу помиње се појам Глобалног југа и глобалног севера. Са географског становишта у односу на земљине хемисфере, ти појмови нису прихватљиви јер не дају географску димензију простора неразвијених и земаља у развоју у односу на њихов положај на Земљи. Због тога је боље користити уобичајене називе неразвијене и земље у развоју и када се говори о демографским трендовима. Можда су термини глобални југ и глобални север геополитички појмови, па ако јесу треба то нагласити бар у фусноти.

- На наредној 247 страни, на почетку првог пасуса, помиње се стопа фертилитета и фертилитет се да је објашњење, да је то просечан број деце које жена роди током живота. То се не може прихватити јер је фертилитет, способност жене за рађањем или родност жене. Број деце се може изражавати специфичном стопом родности. Због тога би требало ово поправити у духу стручне демографске литературе. Такође, у овом пасусу, помиње се да је за просту репродукцију потребна просечна стопа фертилитета 2,1. То се не може прихватити, јер је за просту репродукцију становништва у породици потребно да стопа родности (број деце) буде 3,14 јер се сматра да по рођењу разним утицајима (несреће, болести, природне катастрофе, суициди и слично) умањују реалан раст становништва за стопу родности од 1,14.

- У другом пасусу на страни 247, говори се о неравномерном прираштају становништва, мора се користити термин природни прираштај када се говори о природном кретању становништва и термин раст и пораст становништва када се ради о бројном кретању становништва.

- Треба проверити податке о расту становништва који су дати у процентима. Видети дали се ради о природном прираштају или бројном расту становништва у свету.

4.34. На страни 269, под 1), говори се о алтернативама униполарном поретку, и као прва наводи подела света на три панподручја (треба користити појам макро

подручја уместо панподручја), па би требало бар у фусноти која су то макро подручја.

4.35. У подпоглављу 11.3., неби требало толико простора посвећивати сепаратистичким покретима, јер са становишта геополитике немају тако велики значај. Мишљења сам да би било довољно навести их који су и указати кратко на њихове тежње.

4.36. Литертуру треба објединити и ставити је под редне бројеве по азбучном реду. Дозвољено је писати оба писма у давању литературе.

5. Проучавајући текст материјала у целини, начин обраде и стил писања, очигледно је да је аутор добар познавалац геополитичке проблематике. Коришћена је обимна литература из које су извучене битне чињенице и сложене на изузетно прецизан и коректан начин у тексту. Због тога сматрам, да уз одређену дораду и корекције које проистичу из примедби и наведених недоречености у рецензији, материјал треба штампати као уџбеник за основне студије на Факултету безбедности.

6. Предлажем аутору да на крају текста да преглед скраћеница или да се у фусноти за сваку скраћеницу да њено значење.

7. На крају, предлажем Наставно-научном већу Факултета безбедности, да понуђени материјал "Основи геополитике", аутора проф.др Зорана Килибарде, прихвати као наставно учило нивоа уџбеника, и покрене процедуру за његово штампање.

21.09.2007.године
Б Е О Г Р А Д

СРУЧНИ РЕЦЕНЗЕНТ
Проф. др Слободан Мишовић
